

НАПРЯМ 4. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ, РЕАБІЛІТАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ З ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-355-5-5>

Барсученко І. В.,

*аспірант першого року навчання
за спеціальністю 053 – Психологія*

кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ, СХИЛЬНИХ ДО ПРОТИПРАВНОЇ ПОВЕДІНКИ

На сьогоднішній день в сучасних умовах розвитку та удосконалення усіх сфер суспільної життєдіяльності загострюється проблема, пов'язана із особистісним успіхом, яка протягом останніх років аналізується з точки зору особистісного зростання. При цьому адекватною для розкриття сутності феномену особистісного зростання сучасна психологічна наука передбачає термін «самоактуалізації», яка, відповідно до думок чималої кількості науковців, вважається своєрідним аналогом до поняття особистісної зрілості.

Проблему самоактуалізації неповнолітніх, схильних до антиправної поведінки, досліджували такі науковці як В. Ван Дусен, Е. Гендлін, Д. Йосифович, А. Маслоу, Н. Пряхіна, К. Роджерс, Б. Стівенс, Дж.М. Шлієн, К.Г. Юнг та інші.

В неповнолітньому віці центральною лінією психічного розвитку особистості є становлення готовності до життєвого самовизначення. Формування готовності до життєвого самовизначення відбувається, головним чином, в системі провідної діяльності, якою традиційно визнається для старшого шкільного віку учбово-професійна діяльність. Важливим напрямом розвитку готовності до життєвого самовизначення є професійне самовизначення, вибір професійного майбутнього. Саме в цьому напрямі головним чином і здійснюється особистісне зростання (самоактуалізація особистості). Разом з тим, в даному віковому періоді має місце суттєва нерівномірність рівнів психічного розвитку і наявність численних індивідуальних варіантів становлення особис-

тості, серед яких певне місце займають так звані старшокласники «групи ризику», тобто особи з поведінкою, що відхиляється [1].

В сучасних умовах суспільного розвитку в залежності від впливу соціальних чинників та особистих психологічних особливостей, у певна частина неповнолітніх дітей зневірюються у власному успіху та силах, справжніх цінностях, втрачають спроможність налагоджувати власну активність, поведження, а також знецінюється необхідність в самоактуалізації. Це, в свою чергу, зумовлює те, що особистість змінюється на пасивний об'єкт зовнішнього впливу, який залежить від самооцінки, самоповаги, критерії власної успішності, а також в неї ускладняється пристосування до існуючих життєвих умов. Наведені вище сукупність проблем можуть вважатися своєрідним фактором раннього прояву схильності до протиправної поведінки.

Самоактуалізація, за А. Маслоу – це «неперервна реалізація потенційних можливостей, здібностей і талантів; звершення своєї місії, або покликання, долі і т. д.; більш повне пізнання і, відповідно, прийняття своєї власної споконвічної природи; невгамовне прагнення до єдності, інтеграції, або внутрішньої синергії особистості». На думку А. Маслоу, з самоактуалізацією людина набуває єдності, цілісності, інтеграції, стає більш відкритою для відчуттів, відрізняється неповторністю, експресією та спонтанністю, більш повно функціонує, має більш творчі здібності і гостріше почуття гумору, здатна посміятися над собою, упевнюється в існуванні вищих ідеалів краси, радості, чесності, добра, істини та сенсу [2, с. 19].

Метою особистісного зростання є, за висловом К. Роджерса, Б. Стівенса, Е. Гендліна, Дж.М. Шлієна та В. Ван Дусена, «хороше життя», яке означає не життя, заповнене задоволеннями, не багатство чи владу, не повний контроль над собою чи спокій, а рух тим шляхом, який обрав сам організм. Людина, яка вільно рухається по шляху свого особистісного зростання, є найбільш повно функціонуючою людиною [4, с. 199].

В цілому самоактуалізацію можна окреслити як загальну особистісну категорію, яка характеризується розгортанням (розпредметненням) сутнісних сил та здібностей людини в напрямку набуття нею аутентичного смислу свого існування. Проблемою відхилень у поведінці неповнолітніх вчені займаються і в наш час, оскільки рівень злочинності серед неповнолітніх з року в рік зростає. Деякі сучасні західні вчені користуються терміном «делінквентність» для визначення тої особливої стадії асоціальної поведінки, яка передує прямим, чітко вираженим злочинним діям [1]. Делінквентність неповнолітніх вважається найнесприятливішим типом девіацій, оскільки з нею пов'язані вчинення серйозних правопорушень та злочинів особливої тяжкості (вбивств, грабунків, побиття, звалтувань, що ведуть за собою приниження честі та гідності людини).

Прийнято виділяти три групи чинників ризику делінквентної поведінки: біологічні, психологічні і соціальні. Здійснення правопорушень через прагнення до чогось особливого, через тягу до насолод, лікєро-горілчаних і тютюнових виробів, невеликим сумами грошей, престижним речам, через цікавість і бешкетництво, бажання розважитися, показати силу, спритність, сміливість, затвердити себе в очах однолітків, одержати їхнє визнання традиційно відноситься до так званої «дитячої» мотивації злочинної поведінки старшокласників і юнаків, яка пояснюється акцентованою в цьому віці потребою до самоствердження і самовираження і яка поступово уступає місце насильницько-еґоїстичній мотивації [1].

Делінквентність є одним із найбільш соціально-небезпечних різновидів девіантної поведінки. Труднощі та перешкоди на шляху до соціально прийнятної самоактуалізації обумовлюють орієнтацію неповнолітніх на делінквентний її спосіб. Делінквентність є своєрідним способом адаптації юнака до соціальної дійсності, яка дозволяє йому зберегти цілісність особистості, самоповагу і уникнути травмуючих екзистенційних переживань. Неповнолітнім, схильним до протиправної поведінки, властиві певні специфічні тенденції самоактуалізації, а саме: орієнтація на теперішнє на противагу зануренню у минуле чи майбутнє; висока потреба в пізнанні, яка мотивується експериментуванням з власними діями та реакціями оточення; делінквентна поведінка виступає засобом самовизначення на основі самопізнання в загальному контексті самоактуалізації [3].

Таким чином, під самоактуалізацією слід розуміти умисний та ціленаправлений процес визначення сутнісних особливостей неповнолітніх в його соціальній діяльності; реалізацію особистісних перспектив за рахунок своїх зусиль, а також співпраці з іншими індивідами. Самоактуалізація слід вважати самоутвердженням не лише шляхом формування предметної сфери, а й безпосередньо шляхом саморозвитку, ґрунтовної актуалізації внутрішнього потенціалу неповнолітніх в особистих, суспільних та навколишніх інтересах.

Список використаних джерел:

1. Йосифович Д.І., Пряхіна Н.О. Психологічні особливості самоактуалізації старшокласників, схильних до протиправної поведінки. URL: <https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/100.pdf#page=180/>
2. Маслоу А. Самоактуалізація особистості та освіти. Київ, 1994. 233 с.
3. Пряхіна Н. О. Психологічні особливості самоактуалізації неповнолітніх, схильних до протиправної поведінки : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06. К., 2006. 180 с.

4. Rogers C. R., Stevens B., Gendlin E.T., Shlien J. M., Van Dusen W. Person to person: The problem of being human: A new trend in psychology. Lafayette, CA : Real People Press. 1967.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-355-5-6>

Сгорченкова С. В.

*асистент кафедри технології виробництва і переробки продукції
тваринництва та кінології
Сумського національного аграрного університету
м. Суми, Україна*

Павленко Ю. М.

*кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри технології виробництва і переробки продукції
тваринництва та кінології
Сумського національного аграрного університету
м. Суми, Україна*

КАНІСТЕРАПІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ МЕТОД РЕАБІЛІТАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

Україна вже півтора роки перебуває в умовах правового режиму воєнного стану, російсько-українська війна на сході країни переросла в повномасштабне вторгнення, що несе за собою біль та страждання нашого народу. Зважаючи на це, гострою проблемою перед суспільством є питання ментального здоров'я. І хоча на сьогоднішній день ми маємо багато державних та приватних програм в цій сфері, а підтримка психічного здоров'я стала пріоритетним завданням державної політики [7], проте цього все одно не достатньо.

За прогнозами експертів на сьогоднішній день кількість звернень щодо допомоги з питань психічного здоров'я може сягати 27 мільйонів громадян, що становить близько 40–50% всього населення України [8], хоча ще восени минулого року ВООЗ прогнозувало проблему лише у чверті населення, а саме: 8,5–10 мільйонів українців [1, 2]. Якщо надалі бойові дії будуть продовжуватись, то ця цифра буде неупинно зростати.

У людей, що переживають травматичні події (обстріли, полон, насильство, каліцтво тощо), вони можуть спричинити посттравматичний синдром. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) – це категоричний психіатричний синдромальний діагноз, що характеризується